
szilánkokban

KOLOZSVÁRI PAPP LÁSZLÓ

Éjjel van.

Fehér lovak vágtatnak át rajtam. Az utcák széttárulkozó lábai között tűnnek el a megnyílt mélységben.

Csend van.

Csak a patám csattog. A hangok is sötartókban fekszenek el tudatom konyháján. A tulajdonomba vett utca kimerült acélszalag. Rezegve pihen lépéseim alatt. Fáradtak vagyunk.

Koptatjuk egymást, döbbenek rá hirtelen. Épp most üzentem hadat életem minden fáradtságának. Fa üzent hadat a fűrésznek, vas a rozsdának. De: béke a háborúnak.

Miért veszek én mindig csak akkor lélegzetet, amikor már éles pengék feszülnek a mellkasomban? Egyáltalán: nekünk miért csak egymillió áttételen át csúszik le torkunkon a falat?...

Éjjel van, nyugtatom magam. A nyugovóra térés napszaka. Végre lehetőségem nyílt elintézni valamit. Ezért nem nyugszom a nyugovóra térés napszakában sem. Persze, sohasem. De ez most más.

Il szó nélkül elengedett. Hazárdjátékos. Feltett egy számra. Vagy kijövök neki vagy nem. Kijövök, ki akarok jönni.

Hát akkor rajta!

Felhúzom a rácsokat. Kiviharzok ketreceimből. Az utca végén a híd következik. Mire a hídig érek, mindent megoldok, fogadom.

Legelől bikaként fújtat a függetlenségem. Nyeszlett torreádorként szegődök nyomába. Fegyverzetem tojáshéj, néhány félig égett gyufaszál, tapasztalataim, egyetlen vérekes bunkóba sűrítve. Eddig még csak saját fejemen próbáltam ki. Bizony súlyos.

De most, hogy közelebbről veszem szemügyre leendő áldozatomat, mintha nem is állna olyan biztosan a lábán. Sőt, mintha egyáltalán nem is állna a lábán. Nincs is lába. Ó maga sincs. Nem lettem volna független? Nem volna mit feláldozzak?

Függetlenségem függőségeim bonyolult-tetszetős-elviselhető csoporto-

sításából keletkezett. Fanyalogva nézem. Meg kell találnom az egyetlen lehetséges függőséget, melyben független lehetek.

A kirakat üvege Il arcát tükrözi vissza. Nagykerekedő szeme két varakozásgóc. A járda szélén Mátyás atya áll. Bólogat. Aggódó tekintetek követik utamat a híd felé. Nem törődök velük. Fehér lovak vágtatnak át rajtam.

Nem voltam független a testemtől. Etetnem kellett, pihentetnem kellett. A szememet sem használhattam a sötétben. Függettem a fénytől. Nem voltam független az emberektől. Válaszoltam kérdéseikre, és meghallgattam kérdéseimre adott válaszukat.

(Na most! Most ereszkedik ugrás előtti pózba a majom a víz partján!)

Nem voltam független a menetelő katonáktól. Ültem az árok partján. Meztelen lábamra hínár tekeredett, és néztem a menetelő katonákat. Nem függetleníthettem magam látásomtól.

Márványpiedesztálról hordószónokok hirdették az épp aktuális igét. Bajuszukból serény takácsok fontak játékosorokat. Szavaik, mint kugligolyók surrantak végig a simára gyalult emberi változékonyságon, és mindig kilencet ütöttek. Vig kuglibábként reméltem, hogy néha (csak néha) elsuhan mellettem a golyó. És ha elsuhant volna? Nem suhant el. De mindig visszaálltam. Függetlenség.

Itt a híd, ijedek meg. Könyökömet korlátjára szegzem. Nézem a vizet. A túloldatról rendőr néz engem. Aztán békén hagy. Hálás vagyok.

Független voltam-e, amikor elrugtattam ebből az országból? És függetlenebb voltam-e, amikor visszatértemben landolt velem a vonat, és időközben felgyűjtött tudatosságom?

Hihetetlen érvénnyel érzem, hogy könyököm épp ezen a hídon kell a korlátra szegeződjön. Tudatom a szürke festék alatt épp ezen a hídon kell megérezze a minium vörösét. A miniumot, ami nem hagyja rozsdásodni a vasat. És engem sem.

Micsoda függetlenség ez, érdeklődöm. Az egyetlen lehetséges volna? A kisutcából fehér lovak vágtatnak elő. Patájuk csattogása elhal a végtelenbe nyúló hídon.

Miért gondoltam egy pillanatig is, hogy elveszíthetem a függetlenségemet, ha feleségül veszem Ilt, hökken belém a kérdések legegyszerűbbje. Rosszul használjuk a szavakat? Vagy attól félttem, hogy a jólakottak hetyke csapatába léptetem elő magam?

Éjjel van.

A felvont rács mögül nyúlként iramlík elő tehetetlenségem. Makk felsők alusznak bennem. Néha azt hiszem, felébredhetetlenül.

Nem tehetetlenségem lapít-e ismét a földhöz, érdeklődöm bátortalanul. Repülőgép vagyok, persze, hogy repülőgép vagyok... Akkor miért gurulok már évek óta? Miért tévedezek a kifutópályák körül évek óta? És most... most nem szerelem-e le egyszer s mindenkorra a futóművemet? S fekszem ezüstösen csillogó hasamra a lány betonon?

Hátam mögött kivilágított hernyóként dübörög fel a hídra a villamos. Mintha mi sem történt volna, jegyzem meg csipetnyi megnyugvással. A ceruzát is csak addig lehet hegyezni, amíg van. Később elfogy. A két állapot között írni kell vele. Mióta hegyezem a ceruzát? És mennyi van még belőle? Van-e még belőle? És van-e, volt-e egyáltalán? Vagy csak szalmaszállal csiklandoztam az orromat a ceruzahe-

gyező ember ősi mozdulatát imitálva? Köpök. Nyálam húsz métert zuhan. Hallom, amint a vízre csopódik. Csend van. Hol késlekednek azok a fehér lovak?

Tehetetlenségem a nürnbergi székesegyház gyámpilléréhez tapaszt. Várom, hogy kővé váljak. Hogy én is tarthassak valamit. Legalább a falat. Ez eddig mindig fordítva történt.

Légneművé váltam, hatol belém a képem. Még a szél is terelhetett. Csontom szél, húsom lehelet, idegeim falevélnyi libbenés. Az egyetlen légmozgás része. Nem lehetséges, tagadom kétségbeesetten.

Tehetetlenségem légneművé változtatott. Fél perccel a megszilárdulás perce előtt. Évek esetleges lebegésén trónolok. Mélyfúrásaim nem érnek szilárd talajt. Cölöpjeim levegőbe merednek. Léggöyökereimen keresztül táplálkozom. Talán ezért vagyok aránytalan. Fejem hordóvá puffadt, kezem elcsenevészedett, már csak az ételt képes egérlyuk számba habarni. Lábam befelé nőtt a testembe. Csak saját tájaimat rovom kitaratóan. Itt nincs irány, minden irány — irány. Itt még a fény sugarak is körpályán terjednek. Az egyetlen, legbensőbb, gumilabda világomban. Nem lehetséges, tagadom kétségbeesetten.

HÁT AKKOR MI AZ ANYÁD KESERVIT TÖPRENGSZ, érdeklődöm lovagiasan. Sarkam összevágom. Hű lakáj vagyok. Kezemben ezüst tálcá. Várom a választ. Karom a híd korlátjához kötözve, lábam a vilamoshoz. Nyúlok. Már kétszer körülérem a Földet az egyenlítőnél. Kifeszített testemen kötélrancosként egyensúlyozok. Alattam, gondolom, ásitató úr, csendes, kötelességtudó szemetesemberekkel.

Le is lehet esni, jut eszembe futólag. És most ismét átrobognak rajtam a fehér lovak. Patájuk szikráitól kis lánglédércek gyúlnak ujjam hegyén.

Dolgom van, terelem vissza magamat lehetőségeimbe. Még ma beszélnem kell Eszterrel. Előadás után várt...

És ha nem ma beszélek vele, fénylik fel tehetetlenségem csábítása. Mátyás atya közeledik a hídon. Itt hozza a karjában. Szomorúak. Mint kiséger, surranok át a lábuk között... Ma kell beszélnem Eszterrel. Elindulok át a hídon.

Ma kell beszélnem Eszterrel. Szólnom kell Péternek is. Mióta készülök írni Editnek? Érettségi után kértem egy tízest kölcsön. Ma éjjel megadom. Azt a háborút is meg kell már szüntessem. Mikor is indulok a Vénuszra? Felvállaltam az európai terek felseprését. De az utcák tisztaságát is el akarom végezni. A Louvre-ban is rég töröltem port. Néhány dél-amerikai államfőt kell detronizáljak a szellemi szabadság nevében. Folyamatban van a galambdúcépítés. A világ minden művésze ide költözik. Verebakként guggolnak ujjpereceimen. Meg ne feledkezzek a hasadó atomok összeenyvezéséről. Igen, és a megfelelő embert a megfelelő helyre... Még ma, még ma el kell intéznem...

Üres kézzel megyek Eszterhez. Ajándékaim porlékonynak bizonyultak. Csak nemlétemmel ajándékozhatom meg. Azzal, hogy úgy tettem, mintha ott lennék, pedig nem voltam ott, s most úgy teszek, mintha nem lennék ott, mert nem vagyok ott. Hatalmas szikla előtt ülök kis, háromlábú széken. A szikla neve: hazugság. Faragom. Addig kell faragjam a sziklát, míg elfogy. Még nagy. De majd most...

A negyedik brandenburgi fogad, amint leérek a hídról. Épp az első

tétel. Szeretnek engem az istenek. Meg kéne tanuljam tőlük magamat szeretni.

Le kéne üljek a járda szélére. Bizonyos koron túl már nem lehet leülni a járda szélére, ha elfáradtunk és zenét szeretnénk hallgatni?, kérdem fonnyadtan. A járdaszél csak a kiváltságosoknak adatott meg. A kívül rekedt kiváltságosoknak? És a belülrekedteknek nem?

Magas hátú, faragott székben ült Bach, és úgy gondolta, hogy ezt a mai jókedvét elküldi. Valami egészen egyszerűre gondolt, olyanra, mint egy füttyjel. Így kell kezdődnie, hetyke, tréfás kihívással... Vagy nem?

— Semmi bajom. Zenét hallgatok — mondom a fölém hajló, aggódó ismeretlennek. Szeretném, ha lábujjhegyen menne tovább.

Bach csendesen átsétál a kövezeten. Fényt csíhol a kanálisban is. Harsogó reggel volt, amikor úgy gondolta, hogy jókedvét elküldi nekünk.

Ülök a járda szélén.

Hány száz éve ülök a járda szélén? Ha néha felállok, az azért van, hogy leéljem az életemet. Valamelyik teljesen esetlegeset. Ilyenkor hente háromszor tiszta inget veszek, félreteszem a pénzt, hogy majd teljen. Elfelejttem, hogy mire teljen a pénzből, amit félretettem. Egyik életemben lombfűrész munkákkal mulatom magam, másikkban inkább aktfénykép-gyűjtésben tűnök ki. Harmadikban úgy döntök, hogy meghalok az ügyért. Negyvenkilencedikben poshadt hátizsákba gyömöszölöm tizenkét évem minden nyersségét, és elindulok. És hozzávetőlegesen sem tudom megmondani, miért vagyok ott, ahol épp ott vagyok. Néha a földrajzi ottokat kísérelem megkülönböztetni más ottoktól. Teljes sikertelenséggel.

De én mindig is a járda szélén ültem, és zenét hallgattam, ugye? Az én életem épp abban múlt el, hogy nem álltam fel a járda széléről. Mikulás bácsik jöttek, cukorral kecsgettettek, virgáccsal fenyegettek. Intim divatbemutatókat rendezett számomra a kor. A vérfoltos ingre felvett merinói gyapjú öltöny, népi hímzéssel megöltött gomblyukakkal különös sikert aratott. Aztán az örök gyalogjárászt fogadók szektájának fekete luxusautón való érkezését nézhettem végig. Gyorsabban gyalogol, aki autón gyalogol! Értem, persze, hogyne érteném. Néha megkérdeztek, — rosszul vagy? Nem, válaszoltam, nem vagyok rosszul. Csak ülök, zenét hallgatok.

Egyéb látványban is volt részem. A lassan emelkedő vasgolyóban és a váratlanul lezúduló vasgolyóban. Kétezer év csontjai ropogtak ökle alatt. A vasgolyót ma műanyag csomagolásban árusítják. A szememnek is kijutott. Öles transzparenszek hasogatták a szívárványhártyámat, szürke felhőkarcolók osztották szabályos hasábokra a félhomályt a ház-sorok mélyén, a parkok levelére iparunk és telhetetlenségünk pora telepedett. Nem jutott időnk rám figyelni, a járda szélén ülő zenehallgatóra. Hallásomat robbanómotorok ritmikus robaja élesítette. Fülemből jelszavak színes csokra lógott. Nem tudott belém hatolni.

Ferde lábaimon nem tudtam megállni. Ki ferdítette el a lábaimat? Ilyennek születtem? Lehet ilyennek születni?

Feltápáskodok a járda széléről. Fejem fölött még nyitva az ablak. A zene már elhallgatott. Visszaköltözött ősburkába, — a lehetségesbe. Egyszer oda kellene elhatolni...

Milyen kihaltak az utcák, állapítom meg nyugtalanul. Az emberrel töltött utcákat szeretem. Mégsem szeretem az emberrel töltött utcákat. Az ember csak foglalat: az ember foglalata.

Tehát mégiscsak szavakon lógok, gondolom sajnálkozva. A szavak: kötélrőd. Tévetegeen mászkálok benne, mint falkájától elszakadt majom. Mindenki falkájától elszakadt majom?... De akkor hol a falka?

Kipukkadt gumilabdaroncsot rugdosok magam előtt. Nem úgy gurul, ahogyan szeretném. Kitartó vagyok. Csak az értelmetlenségben vagyok kitartó?, lepem meg magam legújabb kérdésemmel.

Villamossal már rég Eszternél lennék. Ezekért a ványadt, fehér gebékért, melyek néha átvánszorognak rajtam, igazán felesleges volt gyalog jönni. A fáradtság gyufaskatulyákban zörög bennem. Érzem saját szagomat. Inni kéne valamit. Nincs pénzem.

Eszter ablaka sötét. Lendületesen lépek a sarki telefonfülkébe. A hideg fémkagyló forró fülemre fagy. Hány telefonszámot tudok kívülről?... Nagy ember volt! Búcsúzunk tőle. Kívülről tanulta meg a telefonkönyveket. Mire a Z-hez ért, mindig új könyvet bocsátottak ki. Nem törte meg. Kitartása példa és intés. Béke poraira...

Nem veszi fel. Tehát nincs otthon, következtek könnyedén. Éleslátásom meglep. Eszter szereti a telefont, jut eszembe furcsállóan. Eddig miért nem jutott eszembe furcsállóan. Eszter hatalmas telefonszámlái szemfedőként borulnak rám. Lebocsátom magam a gödörbe.

Mindjárt éjféli. Ennek a kocsmának nig-bar a neve. H nélkül. Most összkuporodva les rám az ötemeletes ház földszintjén. És ha rám veti magát? Miért nem lettem alkoholista, fanyalog ma már másodszer.

Zavar a tudat, hogy Eszter, ha itt van, nincs egyedül. És nekem nincs időm. Vagy erőm nincs? Az óra mutatója, mely erőmet jelzi, utolsó fokokon szökdécsel... Ha én megszűnök, mivel pótolhatom magam, jut eszembe futólag. Aztán belépek a kocsmába.

A burleszkhős, aki belépett a kocsmába, már meg is kapta a fokhagymával töltött habostortát a pofájába. Hatalmas, koromfekete bajuszkájú népizenész hajította felé. A hangulat lágy, roskatag fürtökben lóg a falról. Itt és így búsul az igaz ember, hogy vidám lehessen.

Kisbaltával hasított utat magamnak a hegedű célnaszálai között. Tisza épp kivirágzóban, zöldpaplanos kicsi hazám elvirágzóban. Vén betyár fújja citeráját, feketeszárú, piros menyecske terelgeti babáját, mert paplakban fonják a hollandfőkötős nénikék a májusfát a legények kalapjába, húzd rá, rigófüttyös kis katakombám, mert, zöldre van az eszünk festve, oda járunk minden este, hogy a testes falu szépe...

Nekem is jókedvem kerekedik. Gyakrabban fogok ide járni, határozom el céltudatosan. Csak épp megválaszolok néhány alapvető kérdést, és elmegyek pingáló embernek. Hazám, hazám, te mindenem...

Eszter lakkozott parasztszáron ül. Feje fölött varrottas törülközők baldachinja. Messziről észrevesz. Int. Visszaintek.

Integetésünk más integetéseket juttat eszembe. Nekem a búcsúintésből és leintésből van jelentős tartalékom. Leintettségeim nyomán keletkezett dacomat szabályos hasábokra vágom. Erre állok, ha azt akarom, hogy észrevegyenek. Most nem akarom.

Művészköreimből származó néhány ifjú barátom kúporog a búbos kemence padkáján. Feltételezem, hogy igen kényelmetlen ülés esik a búbos kemence padkáján. De ők csak ülnek. Tisztelem őket. A búbos

kemence ajtaja nyitva, bent vörös celofánnal beburkolt villanykörte ég. Néhány pillanatig az életkép áldozata vagyok. A pincér fellocsol, parasztszéket tol alá (lakkozottat), megkérdi, mit akarok. Nem akarok semmit. Talán később. Igen, később feltétlenül rendelék egy zenélő kutat, amit málnaszörpvel feleresztett vörös bor tart mozgásban, száz szál gyertyacsonkkal, negyvennyolcas huszárkapitánynak öltözött prímással, amint megtüzesített húrokon játssza a Csinom hazámat...

Művészköreimből származó néhány ifjú barátom kitörő lelkesedéssel fogad. Hiába, aki meg tudja válogatni a köreit... A körökre mindig is különös tekintettel voltam... Te, Rezső, már rég nem jöttünk össze Rezsőék körével. Rezsőéknél mindig olyan érdekes Rezsők jönnek össze. A múltkor összefutottam Rezsővel. Meséli, hogy Rezső... Nem az a Rezső, az a Rezső, nem az a Rezső, én a másik Rezsőről beszélek. Igen, épp most érkezett vissza hosszabb külföldi útról. Hogyne ismernéd, hisz mindig Rezsőéknél ül. Mondta is Rezső, hogy ettől a Rezsőtől már aludni sem lehet... Zenét is szerez, és dramatizálta a bibliát. Egy meztelen nő lesz a kereszt. Arra feszítik Jézust. A végén úrhajóba szállnak, és azt éneklük: a mi hajónk a legnagyobb, ... nagyobb, ... nagyobb...

Eszter haragszik. Haragja az orra tövét keretező kis ráncba gyűl. Pillantása tollát hullató madárként száll el a fejem fölött. Bús ciprusként eresztek gyökeret a lakkozott parasztszékbe. Örvidenem kéne, hogy Eszter haragszik rám. Hogy valaki haragjára méltat. Fehér ló dugja be fejét az ablakon. Visszakapja.

Művészköreimből származó néhány ifjú barátom csakhamar megfellelkezik rólam. Sok a dolguk. Választ kell adjanak a kérdésre: hogyan lesz statisztából művész. Egyszer megkockáztattam a közhelyet: tehetőség és munka. A bolondokháza, ahová zártak, felhívta figyelmemet arra, hogy tévedni embertelen dolog. Ma már én is tudom, hogy a belét, de sej-haj a belét kell kitaposni... Ha álomból keltenek is fel, kimondom: ne múljon el napom, hogy ne húzzak vonalat a kocsmában. Csendes enyészetben trónolok a lakkozott parasztszéken.

Arra riadok fel, hogy nekem itt dolgom van. Miért képelem azt, hogy nem szabad embertelennek lennem? És miért képelem azt, hogy olyan jelentős személyiséggé váltam, akinek bármily cselekedete embertelenné válhat. Visszatelepedek háromlábú kisszékemre a hazugságszikla elé. Még ma szilánkokká kell faragnom. Mi különbség van a kavicshegy és a sziklarom között?, hökkenek meg. Csak annak különbözik, aki különbséget tud tenni. Belefáradtam, hogy különbséget tegyek. Kicsit haragszom magamra, hogy addig imádkoztam, amíg harmadik kezem nőtt. Cselekedtetnem kell. Nyomasztó. Imádkoztam volna azért, hogy még egy nyelvem nőjjön? Köztisztasági célból?... Jobb így.

Lendületet veszek, elrúgom magam, Eszter pillantásán lengek. Lassan lehúzó. Hirtelen elbocsátom. Nincs mit kezdjek vele? Nincs erőm mit kezdeni vele.

Közömbös dolgokról beszélgetünk. Jó volna elrejtőzni a közömbös dolgok kacatjai alatt. Csodám három napja nagyon rég lejárt. Jó volt, amikor én lehettem a „fura idegen”, akinek már a szagán is érezni lehet... Beérték a szagommal, én sértetlen maradhattam...

Nézem Esztert. Nagyon szép. Miért győztem meg magam, hogy ez fontos. Miért bizonygattam ma, egész nap, hogy ez a legfontosabb. A

habfürdő most ért a számig? Az első korty a sikamlós, szappanos léből? ... Nem, nem, védekezek kétségek között. Nem szeretem másvalaki árán lebecsülni magam. Nem szabad... Puha rongygyal törölöm le a leköpött tükröt.

— Ma te tartottál életben — mondom.

Eszter megrezzen, megkérdezi, miért nem vártam előadás után, hebegek valamit, nem nyugtatja meg. Gombás mártással leöntött pecsenye érkezik művészköreim ifjú képviselői számára. Nem, én nem eszem. Inni? Inni se nagyon. Eszter, te miért nem eszel? Vigyáz a vonalaira. Szeretnék sós teasüteménnyé változni. Hadd ropogtassanak.

Eszter esetleges életem volt. Tűz, aminél a kezemet melengtettem, hogy aztán egészen mást csináljak velük. Képzeletem építménye most itt áll közöttünk az asztalon. Kecses és ingatag. Megpöccintem a körmömmelemmel, és összedől... De hogyan épülhetett fel?

Sokszor éheztem, de fakérgert még nem ettem éhségemben. Szomjas is voltam, nem ittam pocsolóvízből. A döglött galambot is félrelegyintettem a szökőkút medencéjében... Nagyon éhes voltam, és nem fogadtam el az előkelő meghívást. Nagyon fáradt voltam, és fintorogva toltam el magamtól a konyakos poharat...

Nézem Esztert. Nem akarom elhinni, hogy szál deszka volt, amibe kapaszkodva partra evickéltem. Nem tehetek róla, hogy nem lehetett köze ahhoz, hogy megszülettem, hogy elmentem, hogy visszajöttem. Hogy itt akarok lenni. Hogy élek. Én mindent megtettem. A legszebb reneszánsz városokat hordtam a lába elé, szigetet csöppentettem a tengerbe, hogy lépni tudjon. Szép-élményeimből fontam számára diadalkaput. Nem tehetek arról, hogy rút-élményeimmel is azonos vagyok. Nem tehetek arról, hogy szigetek között fuldokoltam a tengerben, nem tehetek arról, hogy hűgyszagú sikátorok, arc nélküli kőlakók, emberi mocok áruházak, kemény valutában kifejezhető értékrend fogadott a legszebb reneszánsz városokban.

Kíváncsian várom, hogy ezek után mit fogok mondani. Nem mondok semmit. A zenekar hangol, mindjárt felcsendül a sejbabám. A pincér rosszallóan sétál el mellettem. Kérek egy lehetőséget, félig nyersen.

Nemsokára éjfél. A nap vége. Ahogyan azt mi, szokásos könnyelműségünkkel megszabtuk. De a napoknak nincs vége. Én már belefáradtam. A napok még nem fáradtak bele? Mi volna, ha egyszer csakugyan véget érne a nap?

A korty borból ismét elővágtatnak a fehér lovak. Pillanatig rettentő patájukat látom fejem fölött lebegni. Valamit szétrúgnak. Engem vagy ezt a betyáros sejdéjokedvemet?

— Rossz napom volt — válok egyszerűvé, mint egy atommáglya.

Eszter elég hamar észreveszi, hogy lejárt gyermekautó vagyok. Keze kissé habozik, amikor a kulcs után nyúl. Fel akar húzni, ijedezek. De én is azt szeretném már, hogy kis köröket rójak az asztalon. Lágyan engedem át magam a zuhanásnak.

— Valami ígéretet csak kaptál — bizakodik helyettem is Eszter.

— A számítástechnikai intézetbe vennének fel lyukkártyának — röffen ki belőlem a rutin. Így könnyű volna. De most nem a veszély elől szaladok, hanem utána.

— Lassan én is hazavánszorgok. Késő van — válok magam számára is talányossá.

— Fáradt vagy?

— Mint a homok. Szemcsés, folyékony.

— Mégiscsak disznóság, amit veled csinálnak.

Csodálkozó pillantásom a népi ibrikről pattan vissza. Kis ideig még jobbra-balra szökdécsel, majd eltűnik a népi asztal lakkozott repedéseiben. Ki festette a fületem pirosra?, pironkodok nagylányosan. Távoli patacsattogás hallatszik.

— Mondd még egyszer.

— Nem szép, amit veled csinálnak.

KI? És MIT? Engem facsacsinak faragott meg a legfőbb fafaragó. Űde látvány vagyok a gyermekszoba sarkában, tudom a fületem csatogtatni, ha a hasamból kilógó cernát meghúzod, a belém épített elmés szerkezet iázik. Ehhez értek. Nem tudom fedezni a pléhbékaszükségletet. Hiába nyomják le a hátsófeletem, nem ugrom fel, az állkapcsomat sem tudom csatogtatni, nem brekeg a belém épített elmés szerkezet. Jámbor csacsitudattal állok a forgalmas útkereszteződéseknél. Várom a csacsiszükséglet növekedését... Még egy hazugság. Hát én Eszternek már nem tudok igazat mondani?

— Nem szép, amit velem csinálnak — próbálok igazat mondani. Valóban nem tudok igazat mondani.

— Nem esik? — kérdezi valaki.

— Miért?

— Te most jöttél.

— Nem, süt a nap.

— Hülye.

Nem süt a nap, látom be én is. Miért ülök itt?, kérdem meglepődve. Most már épp ideje lenne aludni. Átbocsátani a napot az alvás enyészetének. Az enyészetnek egyáltalán. Miért ülök itt? Eszterrel kell beszélnem, jut eszembe váratlanul. Mit kell beszélnem Eszterrel? Meg kell neki mondjam... Mit kell neki megmondjak?

A jókedv fülsiketítő cintányérokot ver körülöttem. Értesülök, hogy nem megyek én innen el, míg a gazda, házigazda... Hatalmas sült pincért hordanak körül nyáron. Mindenki haraphat belőle. Az odvas foguak kétszer. A méz már bokáig ér. Odább egy vörös arcot tűztek gombostűkkel egy félkilós kacsóra. Miért ülök én itt? A mentők lassan törnek maguknak utat a cimbalmon át. Rotyogok a halászlében, gerincemről már levált az omlós hús, ügyes kézmozdulattal ki lehet emelni a testemből és a szálkáknak odakészített kistájkára helyezni. Fejemen félrecsapott pecsenye, gombamártással. Miért ülök itt? Jönnek már azok a mentők vagy nem jönnek? Nem jönnek. Arcom rágós futószőnyeg gondolataim fölött.

— Elmegyek — látok hozzá az ittmaradáshoz.

— Maradj még. Mindjárt megyek én is.

— Nem félsz, hogy együtt látnak meg bennünket az utcán?

— Miért?

— Az erkölcsrendészet...

Mondok valami vicceset. Eszter csapzottan mosolyog. Pedig az erkölcsrendészet valóban összegyűjti éjszaka a kiskorúakat. Kiskorúságom kidüllesztett beggyel sétál az éjszaka Európában. Nem tudok felnőni az éjszakai Európához. A nappali Európához szeretnék felnőni. De engem csak éjszaka engednek ki az utcára Európában. Aztán össze-

fogdosnak. Ülhetek nyakig a porcukros intésekben, lovagolhatok a megmentésemre kiküldött józan kutyaszánokon, lefetyelhetem a nagykorúak asztaláról lecsöpögő fanyar megfontolásokat, és méltósággal viselhetem heges faromon a huszonötöt. Mert azért mindennek van határa. A határtalanságnak is... Ott, ahol megszabjuk.

De most nem erről van szó, fegyelmezem magam. Miről van szó? ... Hogyan lehet csak valamiről szó, amikor mindig mindenről szó van? Elképzelem Shakespearet, akinek csak az A betűt tanították meg a grammatikai suliban. Aztán minden meg nem írt drámája után megfőzték olajban. A kor divatja szerint... Csúnya fiú, hát szabad drámát nem írni? Képzetelem fejőstehén. Kőszénnel táplálkozik. Csak kőolajat ad. Szarvával időnként kiszúrja a saját szemét.

— Tapsoltak? — kérdem.

— Mint mindig... Egyszer már te is megnézhetnéd az előadást.

— Persze, hogy megnézem. Csak hát... Hisz látod...

Eszter kénytelen úgy tenni, mint aki látja. Pedig nem nézem meg az előadást. Nincs időm. Szünet nélkül előadáson ülök. Több mint tíz éve vagyok közönsége a Huszadik Század című misztériumnak. Játék megszámlálhatatlan felvonásban, sűrű színeváltozással. Párnás székekből apró tövisek állnak ki. Nem nagyok, csak épp akkorák, hogy ülni ne lehessen. Pillantásomat egyszerű és bonyolult származású festők próbálják rózsaszínűre mázolni. Eddig még mindig levetette magáról a mázt. De meddig?...

Meddig jó ez? Lehet, hogy már rég nem a festéket vakarom magamról, hanem a húsomat? Hol csap át a festéktagadás önmagam tagadásába? Vajon nem zsugorodott-e elhanyagolhatóvá az a csöpp én, amit minden körülmények között tisztán akartam tartani? A zsugorodás mely pillanatában mondhatjuk becsülettel, hogy a zsugorodó valami már nincs is? Vagyok-e egyáltalán?

Művészköreimből való ifjú barátaim most személyenként jó félkilóval nyomnak többet. Elégedettek. Én is elégedett vagyok velük. Magammal miért nem vagyok elégedett? Eszter gyanakodva figyel. És ha most fognám azt a gombamártásos tányért és kinyalnám? Fiúk, én már nyaltam ki mások után tányért. Érdekes életet éltem. Változatos, kalandos életet éltem. Sok mindennel lephetnélek meg benneteket.

— Mi a bajod? — veszi el türelmét Eszter.

Nincs türelmem türelme visszanyeréséhez.

— Várom a fehér lovakat.

— Miket? ...

A fehér lovakat, sárga agyaraikkal, habfoszlányos pofájukkal, vészöttes pillantásukkal. Talán egyszer hátukra pattanhatok, s vinnének kristályforrásokhoz, toboztermő erdők alá, csikorgó, vakító, tiszta telekbe, a zenébe...

A pincér egymásra csapodossa a tányérokot. Vigyázat, közéjük szorul a fejem. Na tessék, szétlapult. Nagy, nyers plötty... Népitáncosok jönnek, leakasztják a népi falról a népi lóvakarót, eltáncolják rajtam a sohsemhalunkmeget. Temetésem éjszakába nyúlik. Testem olyan hosszú, hogy nem tudnak befordulni vele a sarkon. Levágnak belőle egy darabot a népi testlevágóval. Százhusz népizenész rácsoskapus édesanyámat húzza utánam. A föld alatt tán csend van, jut eszembe reménykedve.

Miért ülök itt?

Valami nagyon fontosat akarok mondani. Kinek akarok mondani... mit is akarok mondani?

— Ne, nekem ne tölts...

Miért ülök itt? Esztert hallgatom. Beszél. Mit beszél Eszter? Azt beszéli, sejde, azt beszéli... Mit beszél Eszter? És főleg, de legfőképpen, miért ülök itt? És miért nincs csend itt, ahol ülök? Ha már ülök. Mert ülök, mint ház falán a vakolat, vakolatban a bevert szeg. A szegen kedves édesanyám képe lóg. Fejjel lefelé. Én fejjel felfelé lógok, nyakamon kötél. Kötélen lógok? Nyakamnál fogva? Mint az akasztott ember? De hisz akkor én már meghaltam. A halottnak mindent szabad.

— Mire gondolsz? — kérdi Eszter kedvesen.

Miközben valami kedveset válaszolok, mert egy úr a népi nigt-bárban is úr, arra gondolok, hogy haza kéne menni aludni. Szeretem a friss ágynemű tapintását. Ha meleg van, mindig meztelenül alszom. És egyedül, jaj, egyedül...

Sejdeegyedül, — találja ki gondolatomat a fehér atlaszból szabott népi mellénykéjű úr, ott, a dobogón. Szívembe zárom. Többé ki sem engedem. Hátha éhen pusztul. Vajon a szükség termi a kegyetlenséget, merengek néhány pillanatra. Nem döntöm el.

A ránk szakadó csendben kis kék virágok nőnek az arcomra. Letépem, Eszternek adom. Hálás pillantással dobja le a padlóra... Lassan minden visszanyeri eredeti alakját. Kezdem tudni, miért vagyok itt, hálás vagyok ifjú barátaimnak, hogy a kemencepadkára húzódtak megbeszélni a művészetet. A következő muzsikáig mindent megoldok, fogadom. Eszter várakozásteljes. A pótmotor pótmotorja berreg fel bennem. Üzemyanyagot valóban a semmiből fakasztok már. Kicsit büszke vagyok magamra. Mátyás atyát keresem a sokadalomban. Nincs itt. Akkor hát egyedül...

— Ki vagyok facsarva — mondom mellékesen. A kezdőpillanatokon gondolkozom. A pillanaton, amikor még nincs semmi, aztán hirtelen van. Mozdony robotog így ki az alagútból... A mozdony még mélyen a föld alatt liheg. Talán nincs is kijárata ennek az alagútnak.

— Igyál. Ilyenkor inni kell. Az ital feloldja a...

— Hagyd csak, ne oldja fel.

— Menjünk, ha akarod.

— Ne menjünk.

Nem tudom, ki cseréli ki mindig a diafilmet a fejemben. Piszkos csirkefogó! Magas támlájú széken ülök. Alattam Görögország. A szék egyik lába az Olümposzon. Billeg. Előttem Európa. Zaklatott földjével, zaklatott embereivel, zaklatott gondolataival. Sikló repüléssel indulok útnak, alig húzok el az Alpok fölött. Valamit keresek... Valamit biztos keresek... Miért másért lebegnék a tapadás helyett? Valaki részegen danol a hátam mögött. Összeseprem morzsáimat a lakkozott asztallapon. Takaros kis csomó. Ráfújok, szétprekel.

Miért nem tudom azt mondani: Eszter, ne találkozzunk többé. Nem hiszek a végleges elintézésekben. Ami volt, mindig itt hordjuk. Egyetlen fegyverünk ellene: nem venni tudomásul. Rég nem tudok nem tudomásul venni. Fegyvertelen vagyok. Nem tudok védekezni, de nem tudok támadni sem.

Ami volt, mindig itt hordjuk. Miért ez a tudathasadásra való felszó-

lítás? Miért felejtsem el, hogy volt egy kor (életkor? történelmi kor?), melyben madarak tétova-céltudatos röpte volt az egyetlen, ami után igazodhattam? Miért felejtsem el, hogy évekig köd borította az én Európámat, hogy már annak is örültem, ha nem esett az eső? Miért felejtsem el, hogy szükségyszerűség (belső? külső? mindkettő?) feszítette ki a parittyát, melyben én voltam a kő? Miért felejtsem el, hogy én visszajöttem és nem voltam mindig itt?

Miért felejtsem el, hogy nem akartam hú bálványimádó lenni? Hogy nem akartam hallani a lánc csörgését, ami egy íróasztalhoz, géphez, bárpulthoz, raktárpólchoz, mittudoménmihez köt? Miért felejtsem el, hogy szerettem tágas, napos tereken üldögélni, hátamat a szőkőkutak kőkávájához támasztani, s arcommal vízport fogni fel a levegőből?

Miért felejtsem el, hogy nem fogadtam el az árat, amit a pénzért fizetni kell? Miért felejtsem el, hogy szerettem éhezéseimet, hogy szerettem repedező disznóhólyaggá zabáltságomat?

Miért felejtsem el Esztert? Mert nem tudom elfelejteni Ilt? Miért nem tudom elfelejteni önmagam?

Önmagamba és soha másba mindig visszajátszom. Fehér ló áll mellettem, tenyeremből eszi a zabot. Orrával odébb lökdösi félig ürített poharamat. Pofáját fekteti helyébe. Az emberek átsétálnak rajta. Nem veszik észre. Miért nem veszik észre? Emberek, itt egy nagy fehér ló van, nyakát nyakamhoz dörgöli, halkan föl-fölnyerít, patája koccan, szőre fénylik...

— Eszter, adsz nekem egy kis szabadságot?

— Miért?

— Azt hiszem, hogy valamit végre el tudok intézni...

Igen, torpanok meg, elintézni. Azt legalább, ami hatalmamban áll. Elintézetlenségeim kúszónövényekből kötöttek nyakamra fojtó nyakendőt. Egyet, Eszter, legalább egyetlenegy meg kell oldjak. Ne is kérdezd, nem tudom, mit remélek ettől. Csak magamtól remélhetek valamit, és én holnap is csak én leszek. Mert már nem lehet leszoktatni önmagam megőrzéséről... De nem ezt akartam mondani, Eszter... Mit is? ... Mi, Illel, közös hidat építettünk a folyóra. Íve rettentően benyúlt a mélység fölé. Láttál-e már hidat, ami csak az egyik végén van alátámasztva?... Követed, amit mondok, Eszter?... Mi valamikor, én is alig tudom elhinni, együtt voltunk gyermekek. Még néhány millió gyermek rajzott körülöttünk akkoriban. De mi együtt voltunk gyermekek... Hogyan lehet ezt úgy mondani, hogy meginduljon a föld? Dél előtt nagyon értelmesen el tudnám ezt magyarázni. Sajnos, most este van. Ilyenkor, évek óta már, nehezen fog az agyam. Ezt a fél pohár bort is kár volt meginni. Alá kell dúcolni a híd mélység fölé nyúló másik végét. Addig nem építhető tovább... Értsd meg, Eszter, hogy mi Illel már rég nem épülhetünk tovább. Megrekedtünk valahol a levegőben, a magasban. De ha neked úgy tetszik, a mélyben... Olyan mindegy... Nagyon ritkán, életemben alig egypárszor éreztem, hogy valamit meg kell tennem. Ez is olyan. Nem tudom megmagyarázni.

Az erőfeszítés szétzilál. Nénike jön, a szomszéd asztalról lesodort pohár darabjaival engem is összeseper. Tompán csilingelek a személtlapátban. Eszter kipirul. Igen, ezt még ki kell bírni. Visszaemlékszem egy nagyon hideg télre. Hat évvel ezelőtt volt? Nem, nyolc. Testemből fonnyadtan csüngenek az elvagdosott küldökzsinórok. Végükön drasz-

tikus bog. Nem lehet másként, vigasztal a nénike. Szemétlapátjával nagyokat simogat a fejemen. Túlélem.

A zenekar hangol. Valami édesbúsát, ha lehetne... Hogyne, uram, a százasért mindent. Honnan tudják ezek, hogy nekem van egy százasom? A százas a lét alapfeltétele. Kisfiam, ma megint százas nélkül tetted ki a lábadat az utcára. Mit akarsz, mitől vegyenek emberszámba? Hogy nem szőrös a kezed, mint a majomé, nincsenek pikkelyek a törzsedben, mint a krokodilusnak, az úszóhártya is hiányzik a lábujjad közül?... Jó, jó, ez mind szép, de viszonylagos. Nem meghatározó jellegű, hogy úgy mondjam... Csókolom a kezét, asszonyom, Heisenberg vagyok, világképletet árusítok... És cipőfűzőt. Addig is élni kell valamiből. Leonardo a szomszéd sugárutat kapta. Ha felmosta, tíz percig festheti a Mona Lisát. Elégedett ember. Harmonikusan illeszkednek benne a külső és belső feltételek. Mi itt, kérem, a halálunkra várunk, hogy végre azonosulhassunk önmagunkkal. Bevált módszer, már többen kipróbálták, — és sikerrel. Mit meg nem tesz az ember, hogy sikerrel éljen. Még a halált sem vonja meg magától. Jól van, fiúk, jöhet az az édesbús. Prészivel, az kellemesen csiklandozza a nyeldekklőt. Az ember érzi, hogy van...

Eszter még kérdez valamit. Válaszoló. Szomorúak vagyunk. Csendesen fuldoklunk a jókedv zörejében. Szeretnék valami szépet adni Eszternek. Kifordulnak kezemből a régi városok, szúrágta istenszobrok a barokk templomokban, dombra tekeredő örök dülűutak. Kifosztottságom túl tökéletes. Ami nekem maradna, én lopom el. Semmit sem ajánlhatok.

Társaságunk ismét eggyé ömlik. Úgy látszik, közben megoldódtak a kemencepadkán az alapvető művészeti kérdések. Félrekapott tetejű szalmakazalként fekszünk egymáson. Csak egyetlen szikra kéne, hogy lángra lobbanjunk. Szalmalángra. Kár a szikráért. Vizes törülközővel terítem le magunkat. Eszter több pohár bort hajt fel gyors egymásutánban. Nem akadályozhatom meg. Orcája kivörösödik. Ezt a vörösséget már én is viselni fogom ezentúl. Belém ég. Az ifjú művészek méla dúdolása ágaskodó gilisztára emlékeztet. Emelgeti a fejét. Melyik végén is van a feje? Alapjában véve a földön tekerődzik... Csak magamért tehetek valamit. Másoktól csak elvárhatom.

Elvárom.

Elvárom, hogy ne tévesszük össze magunkat azzal a kutyával, mely saját ürülékét lefetyeli fel. Elvárom, hogy tiszta asztalkendőt terítsünk ölnkbe, amikor önmagunk elfogyasztásához asztalhoz ülünk.

Elvárom, hogy zúzdába küldjük a fehér márvány istenszobrokat, a helyüket omlós levegővel töltjük ki. Elvárom, hogy olyan istenek legyenek, melyekről nem készülnek szobrok.

Elvárom a csendet. A csend tisztelgését a legfontosabb munkák előtt, a csend nyitott ölet megtermékenyítő phallusunk előtt. Elvárom a békét, a csend foglalátát.

A háború háromlábú, macskafejű tyúk. A természet képtelensége. Mikor igázzuk már le a természetet? Elvárom, hogy leigázzuk a természetet.

Néha, amikor határokon vitt át a lábam, vagy mankóm, a vonat, sohasem tévesztettem össze helyét változtató testem önmagammal. Elvá-

rom, hogy ügyünkben utazó nagyköveteink se tévesszék össze ügyük testét saját testükkel. Nekem volt nehezebb.

Néha, amikor kisszékeken ülök, s a lábamnál heverő lomhalmazból összeválogatom, összeillesztgetem önmagam, elvárom, hogy mások is képesek legyenek erre. Hogy ne nőjünk hozzá a ruhánkhoz, ne nőjünk hozzá a nyelvünkhöz, ne nőjünk hozzá kalapemelő kezünkhöz, ne nőjünk hozzá az esetleges rosszhoz, de az esetleges jóhoz sem.

Ilyenkor üveglapon mászó cserebogár vagyok. Alattam épp megölnek egy másik cserebogarat. Mindent látok. Hallom cérnaszál lábam kaparászását az üveglapon. Elvárom, mi mást várhatnék többet, hogy cserebogárlábam tiltón kaparásson az üveglapon.

A hangulat végül is bezúzza koponyámat. A léken válogatlanul önlük be az izzadt pincér, a meggyalázott hangjegyekkel kipitykézett zenészek, jókedvtől csatagos arcok, fejekben az eltemetett miértek, a nép retkes ujjáról lepatogzott kancsók és tányérok, nikotिंगózt lehelő, falra aggatott törülközők, nyálban ázó bűbos kemence, önmagukba visszatérő világmegváltók, a lakk merev hártáján áttetsző igazi fa, a megerezkedő kontyok, a duhajság halálverítékét fröccsentő tar koponyák, a várakozás kínjától izzadtan tekeredő harisnyagumik, a mellig érő elpötytyentett, kiöklendezett, rágatlanul kiköpött szótörmelék, vizenyős hangszerek, lepedékes hangszerek, rendeltetésükben megcsúfolt hangszerek, a levegő mocskos rajztábláján kipreparált, széttárt szárnyú, hímportalan idegrendszerek, gyomorsavba maró borok és sörök, zümmögő, láthatatlan, fekete bogarai az enyészetnek, az előre elivott holnap nap és az előre elivott halnaputáni nap is, a semmi terhe elé fogott, véresre korbácsolt jobbra érdemes erők, poshadt, művirágok a vázakban és poshadt orrcimpa-virágok a szagok hamvasztójában a zaj légkalapácsa alatt lapító dobhártyafoszlányok, a dugóhúzó alakúra kipödört fáradtság, a mai nap fáradtsága, a tegnapi is, de a holnapé is, az egymást kergető, kerengő színes fények, az est fénypontja, a hangulat tetőfoka, maga az est...

Eszter nem szól, amikor felállok. Nem tántorog, amikor végigmegyek az asztalok között. Nem ittam, verem büszkén a mellem. Beszakad. Már csak cafatjaim jutnak ki az utcára.

Az éjszaka tiszta csendje diófalevél. Fekszem rajta, rugalmasan ingalattam. Lassan minden visszaalakul. Érzem ökölbe szorított kezemet. De ez csak játék. Nem akarom ökölbe szorítani a kezemet. Csak lazán, öt ujjam úgy lógjon kezemről, mint érett gerezd.

A járda szélén, kongó villanyoszlop mellett fehér ló vár. Engem hoz a hátán.

Hazaindulok.